

Asia: VM057:00/2018 VM/2527/00.01.00.01/2017

Luonnos valtioneuvoston selonteoksi "Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella"

Lausunnonantajan lausunto

Kirjoittakaa luonnosta koskevat yleiset kommenttinne tähän:

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää valtiovarainministeriötä hyvästä, siilottomasta yhteistyöstä ja valmistelusta sekä lausuu ”Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella –selontekoluonnoksesta kunnioittaen seuraavaa:

Yleiset kommentit luonnoksesta

Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut aktiivisesti selontekoluonnoksen valmisteluun. Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa Juha Sipilän hallituksen Rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö –kärkihankkeen tietopolitiittisten toimenpiteiden kuten lainsäädännön ja strategioiden valmistelusta. Liikenne- ja viestintäministeriön tällä kaudella toteuttamia politiikkatoimia sekä tavoitteita on varsin hyvin mukana perusteluosassa.

Selontekoluonnoksen linjausehdotukset luvuissa 4.1.-4.5. ovat melko yleisellä tasolla ja eettisen tietopolitiikan kehittymisen kannalta tarvittavat rohkeat linjaukset ovat selonteon taustakuvauksissa. Liikenne- ja viestintäministeriö esittää näitä lukuja koskevissa kommentteissaan ydinviestit, jotka voisi nostaa varsinaisiksi linjauksiksi selonteon terävöittämiseksi.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Johdannossa voisi mainita kattavammin keskeisimmät periaatepäätökset ja strategiat, joilla valtioneuvosto on tällä hallituskaudella linjannut tietopolitiikkaa sekä tekoälyn ja automaation

hyödyntämistä. Näitä ovat esimerkiksi Digitaalisen liiketoiminnan kasvu ympäristö –kärkihankkeen osana annetut valtioneuvoston periaatepäätökset.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Selontekotekstiin voisi kirjoittaa selkeämmin auki tietopolitiikan ja tekoälyn kannalta keskeiset Suomen EU-vaikuttamislinjaukset. Tärkeää on, että komissio jatkaisi määrätietoisesti digitaalisten sisämarkkinoiden strategian työtä keskittymällä vastuullista kasvua tukevan datatalouden edistämiseen vahvistamalla ihmiskeskeisen datan hallinnan käytäntöjä varmistamalla tietojen siirrettävyyttä koskevan sääntelyn tehokas täytäntöönpano, puuttamalla datan keskittymistä syntyviin esteisiin varmistamalla muille palveluntarjoajille ja kuluttajille reilut käyttöoikeudet tarpeelliseen dataan sekä ohjaamalla tietorajapintojen avaamiseen ja järjestelmien yhteentoimivuuteen.

Komission tulisi varmistaa, että automaattisen liikenteen sujuvuuden, yhteentoimivuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi kulkuneuvojen valmistajat avaavat algoritmejaan ja liikenteessä keräämiään tietoja muiden käyttöön. Komission tulee varmistaa sisämarkkinoilla teknologianeutraali toimintakehys joka kannustaa markkinaehtoisia investointeja useita eri liikennemuotoja ja toimialoja palvelevien yleiskäyttöisten viestintä- ja satelliitti-infrastruktuurien kehittämiseen.

Datataloutta, tekoälyn hyödyntämistä ja automaatiota koskevien toimien osalta on tarpeen sovittaa yhteen EU-tason toimet kansainvälisen tason kanssa sekä arvioida, onko todellista tarvetta ryhtyä EU-tasolla nopeisiin toimiin odottamatta kansainvälisten järjestöjen ratkaisuja.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Tilannekuvassa voisi tuoda selkeämmin esiin että tietopolitiikkaa on valmisteltu ja toteutettu määrätietoisesti osana hallitusohjelmaa. Luvussa esitetyt linjaukset laaditaan osana hallitusohjelman toteutusta.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Tiedon saatavuus ja käyttöoikeudet ovat datatalouden keskeisiä rakennusaineita. Selonteossa tulisi keskittyä määrätietoisemmin tiedon – myös yksityisen, ei vain julkisen sektorin – saatavuutta ja tiedon käyttöoikeuksia edistäviin toimiin.

Ministeriö esittää linjausehdotuksiin lisättäväksi, että:

- sekä julkisen että yksityisen tiedon saatavuutta on edistettävä yhteisillä pelisäännöillä, tarpeen mukaan myös lainsäädännöllä (esimerkkeinä lainsäädännöstä liikenteen palveluista annettu laki ja terveydenhuollon toisiolaki.

- Yhteiskunnallisen kehityksen kannalta keskeiset yksityisen sektorin tiedot tulisi määritellä ja niiden avaamisesta nykyistä laajempaan käyttöön tulisi huolehtia, kuitenkin vaarantamatta yksityisyyden ja liikesalaisuuksien suojaa.
- Tiedon jakamista tulee ohjata tietorajapintojen avaamiseen ja yhteentoimivuuteen. Tietojärjestelmien tulisi olla mahdollisimman tietoturvallisia ja tietoteknisesti hajautettuja. Tiedot tulisi jakaa ensisijaisesti avoimien rajapintojen kautta, koska tämä ratkaisu lisää järjestelmien yhteensopivuutta, on tietoturvallinen ja teknisen kehityksen näkökulmasta mahdollisimman kestävä. Tietojärjestelmien minimivaatimuksen tulisi aina olla, että ne ovat mahdollisimman yleiskäyttöisiä ja keskenään yhteentoimivia, niiden tietosisältö on harmonisoitu ja niissä oleva tieto on laadukasta ja käytettävissä moniin eri käyttötarkoituksiin.
- Tietojen tallentamisessa tulisi noudattaa yhden luukun periaatetta eli tiedot tulisi voida tallentaa vain yhteen järjestelmään, josta tieto toimitetaan tarvittaessa muualle.
- Yksityisen henkilön henkilötietojen käsittelyssä on huolehdittava tietosuojan lisäksi siitä, että kuluttajilla on mahdollisuus käyttää omia tietojaan haluamallaan tavalla parempien ja yksilöllisten (juuri itselle räätälöityjen) palveluiden vastaanottamiseen (MyData, oma data -konsepti). Tämä edellyttää, että tiedot ovat siirrettävissä helposti palvelusta toiseen.
- Tietosuojasetuksen omien tietojen siirtämistä (data portability) koskevan säännöksen tehokasta toteuttamista on varmistettava. Lisäksi on selvitettävä mahdollinen tarve sektorikohtaiselle sääntelylle, jolla tiedon avaamista käyttäjän hyödynnettäväksi voidaan edistää tietorajapintojen avaamiseen liittyvin ratkaisuin ja jolla annetaan yksilölle entistä vahvemmat oikeudet omien tietojensa hallintaan

Lisäksi luvun 4.12. tekstissä omien tietojen hallinnasta voisi painottaa, että Suomessa on käynnissä useita pilotteja, joiden kautta on syntymässä uutta liiketoimintaa ja palveluita.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Etikkaa koskevissa linjauksissa on yleisiä tavoitteita, mutta melko vähän konkretiaa niiden toteuttamiseksi. Liikenne- ja viestintäministeriö esittää seuraavan linjausehdotuksen lisäämistä:

- Algoritmien vaikutuksesta ihmisten turvallisuuteen (esimerkiksi autonomisen liikenteen liikenneturvallisuuteen) tulee käydä kansainvälistä, eettistä keskustelua. Suomen tulee osallistua keskusteluun aktiivisesti ja eettisesti kestävältä pohjalta. Asiaa ei saa jättää yksittäisten yritysten ratkaistavaksi, vaan algoritmien avoimuudesta tulee huolehtia tarvittaessa kansainvälisin sopimuksin. Esimerkiksi kulkuneuvojen valmistajia ohjataan avaamaan algoritmejaan ja liikenteessä keräämiään tietoja, jotta liikenneonnettomuuksia voidaan ennaltaehkäistä.

Viranomaisten päätöksenteon algoritmien avoimuus on myös ollut esillä viime aikoina esimerkiksi automatisoidun verotusmenettelyn ja lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytön osalta (HE laiksi lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa).

- Viranomaisten automaattisen päätöksenteon kriteerien ja menettelyjen osalta on arvioitava huolellisesti perusoikeuksien toteutuminen. Algoritmien läpinäkyvyys on varmistettava tarvittaessa tarkentamalla sääntelyä esimerkiksi viranomaisten julkisuusperiaatteen osalta.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

-

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Kansallista osaamista tarvitsemme erityisesti liiketoiminnassa. Meillä pitää olla riittävää tietosuoja- ja tietoturvaosaamista, suomalaisia yrityksiä näillä toimialoilla, jotta pystymme luomaan vastapainoa kansainvälisille jäteille ja parantamaan kilpailukykyämme globaaleilla markkinoilla. Osaamista koskevia linjauksia voisi vielä arvioida siitä näkökulmasta millaista osaamista liiketoiminnassa tarvitaan ja miten sitä kehittäisimme.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Linjausta kansallisesta digitalisaation vaatimasta infrastruktuurista tulisi tarkentaa, sillä digitaalisen infrastruktuurin merkitys ei nyt erotu siitä:

- Kehityksen kannalta keskeistä on turvata investoinnit teknologianeutraaliin ja yleiskäyttöiseen digitaaliseen infrastruktuuriin. Toimivien ja turvallisten automaattioratkaisujen ja digitaalisten palveluiden selkäranka ovat toimivat viestintäyhteydet ja fyysisestä väyläinfrastruktuurista huolehtiminen on välttämätöntä esimerkiksi autonomisen liikenteen mahdollistamien liikenneturvallisuus- ja ilmastotavoitteiden saavuttamisessa.
- Kaikkia sektoreita palvelevien paikannuspalveluiden edellyttää riittäviä investointeja laadukkaaseen ja kattavaan satelliitti-infrastruktuuriin.

Vilkkonen Laura
LVM

Miettinen Anne

